
Tematyczne szlaki turystyczne – pomysł na wykorzystanie i promocję zasobów dziedzictwa kulturowego Mazowsza

Daniel Sukniewicz

STRESZCZENIE

Artykuł podaje propozycje, w jaki sposób można włączyć mazowieckie zabytki w ruch turystyczny oraz jak uczynić z zabytków atrakcję, która w każdy weekend będzie przyciągać turystów. Na Mazowszu jest zewidencjonowanych ponad 6 tys. zabytków oraz ponad 6000 stanowisk archeologicznych. Niewiele z nich jest jednak znanych przeciętnemu mieszkańcowi Mazowsza. Dlatego też zrodził się pomysł utworzenia Szlaku Książąt Mazowieckich, który biegnie przez całe Mazowsze, łącząc około 100 miejscowości, na które warto zwrócić uwagę zwiedzających. Tematyczne szlaki turystyczne to jeden ze sposobów, by promować dziedzictwo kulturowe regionu.

Znajomość zasobów dziedzictwa Mazowsze jest wyjątkowo niska. W jaki sposób można włączyć mazowieckie zabytki w ruch turystyczny? Jak uczynić z zabytków atrakcję, która w każdy weekend będzie przyciągać turystów? I jak zatrzymać ich dłużej na Mazowszu? W odpowiedzi na te pytania zrodził się pomysł Szlaku Książąt Mazowieckich, który biegnie przez całe Mazowsze, łącząc około 100 miejscowości, na które warto zwrócić uwagę zwiedzających. Tematyczne szlaki turystyczne to sposób, by promować dziedzictwo kulturowe regionu.

Na Mazowszu jest zewidencjonowanych ponad 6 tys. zabytków oraz ponad 6 tys. stanowisk archeologicznych (głównie niewidocznych w terenie pozostałości dawnych osad)¹. Które z nich są znane (pomijając zabytki Warszawy) przeciętnemu mieszkańcowi Mazowsza? Żelazowa Wola, zamki w Czersku, Ciechanowie (*Ryc. 1*), Liwie (*Ryc. 2*), Pułtusku, pałace w Opinogórze, Radziejowicach, kościoły w Czerwińsku, Płocku, Brochowie, może jeszcze kilka zabytków z najbliższej okolicy.

Jeśli nie są znane – nie bywają też celem turystycznym. Ruch turystyczny w tym regionie jest zresztą zbyt nikły w stosunku do liczby mieszkańców. Nawet zamek w Czersku, jeden z najbardziej znanych podwarszawskich obiektów, odwiedza rocznie tylko 50 tys. turystów². A przecież mogłoby być tych turystów o wiele więcej. Jedno- lub dwudniowe imprezy historyczne, które odbywają się na terenie Mazowsza potrafią przyciągnąć wielu widzów: około 8-10 tys. osób gromadzi Turniej Rycerski w Czersku (*Ryc. 3*) czy Turniej o Pierścień Księżnej Anny w Liwie, do 30 tys. Turniej Rycerski na zamku w Iłży, zaś przeprowadzona w 2006 roku rekonstrukcja bitwy pod Pułtuskiem zebrała ok. 200 tys. widzów. Największej impre-

¹ Zabytki nieruchome: rejestr i ewidencja – stan na listopada 2010 roku [Internet: <http://www.mwzk.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow/447>].

² Dane z 2010 roku na podstawie sprzedanych biletów oraz szacunkowych obliczeń widowni na imprezach bezpłatnych.

Ryc. 1. Zamek w Ciechanowie

Fot. Daniel Sukniewicz

Ryc. 2. Zamek w Liwie

Fot. Daniel Sukniewicz

Ryc. 3. Turniej Rycerski w Czersku, 2009 rok

Fot. Daniel Sukniewicz

zie historycznej na terenie Polski – rekonstrukcji bitwy pod Grunwaldem w ubiegłym roku przyglądało się około 200 tys. osób³.

Jeśli na długie weekendy wyjeżdża co czwarty Polak⁴, to znaczy, że swoje mieszkania opuszcza wówczas około 500 tys. warszawiaków. Zatrzymanie ich na Mazowszu mogłoby podwoić liczbę turystów, którzy co roku odwiedzają mazowieckie zabytki.

W 2008 roku powstała koncepcja szlaku turystycznego, który prowadziłby przez całe Mazowsze, łącząc jego najciekawsze zabytki i odwołując się do historii tego regionu. Tak powstał Szlak Książąt Mazowieckich, który nawiązuje do czasów, gdy Mazowsze, rządzone przez potomków Konrada Mazowieckiego, było niezależne (w niejednakowym stopniu w różnych momentach swej historii) od Polski. W tym czasie powstała większość miejscowości na Mazowszu i Podlasiu. Książęta mazowieccy byli budowniczymi grodów, zamków i fundatorami kościołów, które dziś uważane są za najważniejsze zabytki regionu.

Projekt szlaku został wykonany na zlecenie Mazowieckiej Regionalnej Organizacji Turystycznej przez Daniela Sukniewicza – autora niniejszego artykułu oraz historyka

³ Dane organizatorów.

⁴ Wyniki sondażu GfK Polonia przeprowadzonego dla Rzeczypospolitej w 2007 roku.

Ryc. 4. Stylizowana mapa Szlaku Książąt Mazowieckich

Opracowanie Daniel Sukniewicz

Roberta Sypka (Ryc.4). Od 2009 roku prowadzone są działania, które mają na celu wypromowanie tego szlaku. Wydawany jest magazyn turystyczny *Na Szlaku Książąt Mazowieckich* w nakładzie 20 tys. egzemplarzy, organizowane są konferencje oraz wystawy (*Warszawa – miasto książąt mazowieckich* oraz wystawa objazdowa *Szlak Książąt Mazowieckich*). Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna otrzymała też dofinansowanie na oznakowanie szlaku tablicami kierunkowymi oraz informacyjnymi.

Szlak Książąt Mazowieckich składa się z czterech tras prowadzących z Warszawy w 4 różne zakątki historycznego Mazowsza. Każdy może stanowić osobną weekendową wycieczkę [Sukniewicz i Sypek 2008].

Dlaczego warto tworzyć szlaki tematyczne i proponować je turystom? Jest to korzystne dla miejscowości i wygodne dla turystów.

Szlaki tematyczne, takie jak Szlak Książąt Mazowieckich, sprawiają, że turyści, zamiast udawać się tylko w jedno najbardziej znane miejsce, odwiedzają kilka innych. Nie muszą zastanawiać się, co można jeszcze zobaczyć w okolicy; podróżując proponowanym szlakiem, docierają do zabytków i miejsc, do których wcale by się nie wybrali, o których często wcześniej nie słyszeli. Połączenie miejscowości i zabytków nadrzędną ideą zwiększa atrakcyjność każdego z poszczególnych przystanków na trasie podróżujących, którzy nie tylko przemieszczają się w przestrzeni, ale podróżują też w innym czasie.

Inne korzyści tematycznego szlaku turystycznego to:

- odwiedzane są także mniej znane i mniej spektakularne zabytki,
- mieszkańcy miejsc, które znalazły się na tematycznym szlaku turystycznym zaczynają cenić lokalne zasoby dziedzictwa kulturowego,
- szlak pomaga budować tożsamość regionalną, ponieważ odwołuje się do tradycji wspólnej dla miejscowości, przez które przebiega,
- może zachęcać do kolejnych inicjatyw opracowywania lokalnych szlaków turystycznych na krótszych odcinkach,
- wspiera promocję; miejscowości leżące na szlaku mogą nawzajem, w łatwy sposób, promować swoje największe atrakcje oraz imprezy.

Jakie warunki muszą być spełnione, aby inicjatywa utworzenia turystycznego szlaku tematycznego zakończyła się sukcesem?

1. Nadrzędna idea. Ta idea to przekaz emocjonalny ukryty za podróżowaniem. Podczas zwiedzania turysta poznaje jakąś historię – powinien wciągać się w nią jak w dobry serial. Szlak Książąt Mazowieckich przywraca do życia legendy i historie z zamierzchłej przeszłości, to wyprawa w tajemnicze i barwne średniowiecze, świat intryg, pojedynków rycerskich i biesiad.
2. Dobre oznakowanie szlaku. Największa bolączka Mazowsza to brak tablic kierunkowych oznaczających samochodowe szlaki turystyczne i poszczególne miejsca na nich. Niektóre samorządy potrafią sobie dobrze radzić z tym problemem, oznaczając swoje zabytki samodzielnie. Jednak postawienie tablic kierunkowych nie wyczerpuje problemu informacji na szlaku turystycznym. Niezbędne są tablice informacyjne przy każdym zabytku. Na tych tablicach powinna być ukazana cała trasa szlaku wraz z miejscami i zabytkami do obejrzenia, a ponadto opisany w ciekawy sposób (włączając legendy i emocjonujące historie, których nie da się zapomnieć) zabytek, do którego turysta właśnie dotarł.
3. Zadbanie o tzw. wehikuły czasu. Szlak, którego nadrzędną ideą jest obcowanie z dziedzictwem kulturowym, powinien zapewniać „przeniesienie” turystów w przeszłość. Trzeba zatem zadbać o to, by zabytki ożyły, by turysta nie oglądał jedynie surowych murów, ale by odbywały się tu rekonstrukcje historyczne, pokazy pracy rzemieślników, turnieje rycerskie itp. Warto wykorzystać istniejącą jeszcze w danej okolicy tradycję – zanikające rzemiosła, barwne jarmarki, uroczystości folklorystyczne i odpowiednio je wyeksponować.
4. Turysta powinien przyjechać w odpowiednim momencie. Zatem niezbędna jest informacja o terminarzu wydarzeń na szlaku (za pośrednictwem Internetu i bezpłatnych wydawnictw).
5. Niepowtarzalność. Każde miejsce na szlaku musi stać się unikatowe – wtedy zostanie zapamiętane przez turystę i nie będzie jedynie kolejnym kościołem, grodem czy zamkiem na szlaku. Jednym ze sposobów odróżniania kolejnych miejsc są ciekawe historie lub legendy bądź charakterystyczne elementy w krajobrazie.

Literatura:

Sukniewicz D., Sypek R., 2008, *Szlak Książąt Mazowieckich – markowy produkt regionu mazowieckiego. Dokumentacja koncepcji szlaku*, Warszawa.

ABSTRACT

The themed tourist routes are an excellent way to promote cultural heritage of each region of Poland, especially such regions as Mazovia, where there is little general public knowledge about the cultural heritage landmarks. Despite over 6000 monuments existing in the region, the average resident of Mazovia is able to list approximately just 10. How can we incorporate the Mazovian relics into tourism and increase the public awareness of their existence? And what can be done to encourage tourists to devote more time to explore the relics? The answer is the Route of The Dukes of Mazovia. This is the first themed tourist route combining approximately 100 places located within the historic area of Mazovia. Their roots reside in times where Mazovia was an independent country governed by the Dukes of Mazovia. Themed routes such as the Route of the Dukes of Mazovia encourage tourists to visit not only one well known location, but also to explore more of the neighboring sights. This enables visitors to discover new monuments and sights, which would otherwise have been missed. A tourist route, which connects several sights and locations, is an instantly great planned trip. The shared traditions of the destinations within the route, promotes the understanding of their history, turning the sightseeing into an exciting adventure. This also has positive effects on the public awareness of cultural values within the different localities.
